

**СОЦИЈАЛЕН ПЛАН НА
ОПШТИНА КОЧАНИ
2022-2025**

1. Вовед

1.1 Социо-економски карактеристики на Општина Кочани

Кочани се наоѓа на 120 километри оддалеченост од Скопје во источниот дел на Република Македонија, поточно ја завзема северната страна на Кочанската котлина и го зафаќа просторот од двете страни на котлината, каде што таа ја напушта Осоговијата и ја проширува својата долина. Градот има јужна поставеност кон подножјето на Осоговските планини (2252 м). На 8 км кон југ плодната Кочанска котлина е затворена со планината Плачковица (1754 м), а надморската височина на градското тло е до 450м.

Општина Кочани зафаќа површина од 382 км² и има 28 населени места. Според пописот од 2021 година во општина Кочани живеат 31.602 резидентни жители или околу 6.500 жители помалку во споредба со 2002 година. Во однос на етничката структура на населението, близу 85% се Македонци, 6% или 1892 се Роми, а останатите се Власи, Турци, Срби и останати. Населението во Кочани и Кочанско, во досегашниот развој, покажува различна динамика како во однос на вкупното движење, така и врз структурните промени и пространата разместеност. На тоа влијаеле повеќе фактори, а посебно општествено-економските услови потоа промените во етничката структура, природно-географските специфичности, миграционите движења и др.

Сообраќајната инфраструктура е следната: 26 села или 60,5% се поврзани со магистралниот пат преку регионални и локални асфалтни патишта. Останатите 17 села или 39,5% се поврзани со земјани или шумски патишта. Во рамничарските и рамничарско-ридските села постои современа мрежа на улици, додека во останатите тоа не е присутно. Кочани е крстосница на повеќе регионални сообраќајници, со кои се поврзува со најблиските градови, на исток е поврзан со Веница (10 км), Македонска Каменица (30 км), Делчево (55 км), Берово (60 км), Бугарска граница (65 км), а на запад е поврзан со Пробиштип (36 км) и Кратово (48 км). Низ општината поминува магистрална сообраќајница со која таа се поврзува со Штип (30 км) и Велес (70), а потоа излегува на автопатот Скопје-Гевгелија, односно со оваа сообраќајница Кочани е поврзан со централна Македонија. Сообраќајно значење има и постоечката железница која е изградена 1926 год и преку оваа железничка линија Кочани е поврзан со Штип-Велес-Скопје.

1.2 Законска регулатива

- ✓ Законот за социјална заштита (Службен весник на РСМ, бр. 104 од 23.5.2019 година),

- ✓ Законот за изменување и дополнување на законот за социјалната заштита (Службен весник на РСМ, бр. 146 од 17.07.2019 година),
- ✓ Програма за развој на дејноста за заштитата на децата за 2019 година (Службен весник на РМ, бр. 246 од 28.12.2018 година)
- ✓ Законот за социјална сигурност за старите лица (Службен весник на РСМ, бр. 104 од 23.5.2019 година),
- ✓ Законот за заштита на децата (Службен весник на РСМ, бр. 146 од 17.07.2019 година),
- ✓ Законот за семејство (Службен весник на РМ, бр. 153 од 20.10.2014 година),
- ✓ Законот за превенција, спречување и заштита од семејно насилство (Службен весник на РМ, бр. 150 од 2.09.2015 година),
- ✓ програмата за развој на заштитата на децата во Република Македонија (Службен весник на РМ, бр. 246 од 28.12.2018 година),
- ✓ Законот за финансирање на Единиците на Локалната самоуправа (Службен весник на РМ, бр. 61/04, 96/04, 67/07, 156/09 и 47/11),
- ✓ Закон за локална самоуправа (Службен весник на РМ, бр.5 од 29.01.2002 година),
- ✓ Националната програма за развој на социјална заштита (Службен весник на РМ, бр. 192 од 17.10.2016 година),
- ✓ Националната политика за социјална заштита,
- ✓ други закони и подзаконски акти кои се однесуваат на социјалната, детската и здравствената заштита во Република Северна Македонија;

1.3 Општинска структура за спроведување на Социјалниот план

Во рамки на општинската администрација во Општина Кочани постои Сектор за јавни правни и општи работи и јавни дејности, во чии рамки се Одделението за правни работи и Одделението за јавни дејности. Во Одделението за јавни дејности по систематизација на работни места на Општина Кочани постои работно место виш соработник за социјална, детска и здравствена заштита и истото е пополнето со вработен социјален работник (контакт податоци: м-р Аника Илијевска Ѓорѓиева, е-маил: anika.ig@kocani.gov.mk, телефон 072 275 689. Исто така постои Комисијата за социјална, детска и здравствена заштита на која се разгледуваат прашањата од доменот на социјалната заштита.

Позначаен документ изготвен од страна на општината е Стратегијата за локален развој која ја опфаќа и областа од социјалната заштита со предвидени проекти и активности. Постои и Програма за социјална заштита, детска и здравствена заштита. Соработката со граѓаните се одвива најчесто преку индивидуални средби, трибини, посета во домови и советувања.

За остварување на дејноста на социјалната заштита Советот на Општина Кочани формираше Совет за социјална заштита на општината. Одлуката за формирање на Совет за социјална заштита, вклучително и неговиот состав може да го видите во Анекс бр.1, на крајот на планот.

2. Мапирање на социјалните проблеми и ранливи групи на локално ниво

2.1 Корисници на права и услуги на ЈУМ Центар за социјална работа во Општина Кочани

ЈУМЦСР е надлежен да постапува на подрачјето на Општина Кочани како и на подрачјето на двете рурални општини Општина Чешиново-Облешево и Општина Зрновци. Според евиденцијата на ЈУМ Центар за социјална работа во Општина Кочани се прикажани сите права и услуги од социјална и детска заштита изразена во број на корисници и предмети и тоа:

Гарантирана минимална помош (ГМП)	742 предмети
парична помош на лице кое до 18 години возраст имало статус на дете без родители и родителска грижа	нема
право на парична помош за студирање	нема
право на парична помош за згрижувач	4
парична помош на мајка која родила четврто дете	7
паричен надоместок за помош и нега од друго лице	1934 предмети
еднократна парична помош и помош во натура	17 предмети на годишно ниво
надоместок на плата за скратено работно време поради нега на дете со телесни или ментални пречки во развојот	3 предмети
право на попреченост,	385 предмети
право на здравствена заштита	50 предмети
Право на надоместок на трошоци за сместување на лицето и надоместок за згрижување	3
Додаток за образование, (поврзано со ГМП)	327 предмети
Цивилна инвалидна	1
Гарантиран детски додаток, (поврзано со ГМП и самохрани раодители)	384 предмети
Посебен додаток, (со категоризација до 26)	143 предмети
Родителски додаток,	368 предмети

Еднократна парична помош за новороденче	225 предмети
Број на корисници на право на народна кујна	55 корисници
Бракоразводи	47
Лице со нарушени партнерски и брачни односи	7
Дете на кое му се уредуваат односите со родителот со кој живее и со блиски сродници	21
Вонбрачно доверување на дете	1 лица
Малолетно лице кое сака да стапи во брак пред полнолетство	/
жртва на семејно насилство	42 лица
сторител на семејно насилство	30 лица
дете без родители и родителска грижа	17
дете со пречки во менталниот развој и телесна попреченост, мобилност	20 лица
дете во ризик, (насилство)	11 лица
дете во судир со законот	118 лица
малолетно лице под старателство	4 лица
Надзор над вршење на родителско право	4
одземање на родителско право	/
посвојување	1
старателство на лице со целосна одземена деловна способност	3
Старателство на лица со делумно одземена деловна способност	1
Старателство на возрасно лице за посебен случај	1
Лице кое употребува, односно злоупотребува дрога и други психотропни супстанции	/
Лице кое злоупотребува алкохол	/
Возрасно лице со изречена алтернативна мерка	/
Лице жртва на трговија со луѓе	/
Бездомно лице	/
Старо лице	3
Лице азилант	/

Носител на згрижувачко семејство	3
Советувалиште за брак и семејство	83
Возрасно лице по отпуштање од казнена установа	43 лица
Социјална сигурност на стари лица (социјална пензија)	287
Надоместок за згрижувачко родининско згрижување	1

Од дадената табела може да се види дека во Општина Кочани има голем број на корисници на ГМП , вкупно 742 лица, гарантиран детски додаток-384 и додаток за образование 327 и тоа се бројки кои говорат за социјално загрозените семејства во општина Кочани.

2.2 Мапирање на деца и лица со попречености

Лица со попреченост кои користат права се вкупно 404 лица. Според деталното мапирање на лица со попреченост, корисници на ЈУМЦСР Кочани од 140 лица кои користат посебен додаток, со категоризација до 26 години, според состојбата во која се наоѓаат, има 6 лица со Церебрална парализа, 2 лица со аутизам, 2 лица со епилепсија, 11 со пречки во видот, 11 лица со оштетен слух, 1 лице со тешка попреченост, 1 лице со лесна попреченост, 10 лица со умерена попреченост, 14 лица со комбинирана попреченост, 4 лица со Даунов синдром, 8 лица со дијабетес, 1 лице со астма, 1 лице со попреченост во психичкиот развој, 38 хронично болни лица и 30 телесни инвалиди.

Од 264 лица со попреченост над 26 години кои се корисници на права има 103 глуви лица, 77 слепи лица, 84 лица со потешкотии во мобилноста. Од последната група 84 со потешкотии во мобилноста имаме: 15 лица со церебрална парализа, 12 лица со параплегија, 7 лица без екстремитет, 2 лица со имплант во колк, 7 лица со хемиплегија, 11 лица со мултиплекс склероза, 3 лица со церебоваскуларни болести, и др.

Поголемиот број од овие лица се вработени, дел користат неѓа и мал број посебен додаток. Според евиденцијата на Центарот за вработување Кочани, има вкупно 38 невработени лица со попреченост и тоа 3 лица воени инвалиди, 5 лица со пречки во видот, 2 лица со пречки во слухот, 1 лице со пречки во говорот, 9 лица со телесна попреченост, 12 лица со пречки во психофизичкиот развој, 1 лице со комбинирана попреченост, 2 лица од останати категории 3 некатегоризирани лица.

Во Општина Кочани функционираат три здруженија за лица со попреченост и тоа:

- Здружение на лица со телесна попреченост „Мобилност“. Тое е регионално здружение и ги опфаќа општините Делчево, Берово и Веница, како и двете рурални општини Чешиново-Облешево и Зрновци. Само за Општина Кочани во здружението се евидентирани 193 членови. Дел од нивната работа е организирање и раководење на Социјален клуб за лица со попреченост , наменет само за лицата со телесна попреченост, да ја олесни нивната координација,

информирање и заедничко застапување. Клубот е со квадратура од 40 м², со капацитет од 30 стола и располага со мала кујна опремена со основните кујнски елементи. Во клубот е вработено едно лице, како секретар на здружението. При разговорите со претставници на здружението се истакна дека имаат потреба од развивање на работилница за рачни изработки, каде би се собирале лицата со попречност и би се занимавале со рачна работа, а во меѓувреме би се дружеле.

- Здружение на слепи во кое се евидентирани/членуваат 25 лица.
- Здружение на глуви и наглуви во кое се евидентирани/членуваат 24 лица.

Трите здруженија се ограноци на здруженија на национално ниво кои од таму се финансираат, а општината им дава поткрепа од 20 000 денари годишно за некоја активност што не е поддржана од самото здружение. Освен Мобилност другите здруженија немаат социјални клубови (или дневни центри), ниту имаат било каква можност да се собираат, да се дружат или да си разменуваат информации околу права, услуги, помошти и сл.

Освен Дневниот центар за деца со интелектуална попреченост, каде се сместени 7 деца до 26 години со умерена или тешка попреченост, нема друга развиена социјална услуга за деца и лица со попреченост, иако бројките укажуваат дека има потреба. Објектот е отворен од страна на МТСП со поддршка на Општина Кочани и е организациона форма на ЈУ Меѓуопштински центар за социјална работа. Сместен е во адаптиран простор во објект на ЈОУДГ „Павлина Велјанова“, клон „Цветови“. Овој дневен центар служи за згрижување, анимација на децата со попреченост, совладување на пречките, дружење и социјализација, како и обезбедување на третман од стручни лица. Во Центарот се вработени психолог, логопед и медицинска сестра. Сметаме дека истиот не ги задоволува потребите на Општина Кочани за згрижување на лица со интелектуална попреченост бидејќи е со капацитет до 12 лица, а во Општина Кочани има евидентирано 20 деца со пречки во менталниот развој и телесна попреченост, 140 лица до 26 години користат посебен додаток, а веројатно има и деца со попреченост кои заради незнаење не користат права од ЦСР. Од изјавата на вработените во дневниот центар дознаваме дека ниската бројка на користење на неговата услуга се должи на немањето превоз, односно немање на специјализирано возило за транспорт на лица со попреченост. Оние родители кои успеваат да се снајдат самите со превоз ги донесат децата, додека останатите немаат можности. До општината се немаат обратено за помош во обезбедување на превоз заради сознанието дека општината не располага со специјално возило за превоз какво е потребно за транспорт на лицата со тешка или комбинирана попреченост кои пред се се во количка.

Вредно е да се спомене дека во склоп на ОУ „Малина Попиванова“ функционира специјална паралелка во која учат 9 деца кои се распоредени во три паралелки. По 3 деца се во одделенска настава и 6 во предметна настава. Инклузирани се вкупно 19 деца во основните и средни училишта од кои 4 се во двете средни училишта, додека 15 деца се во основните училишта. Поголемиот број од децата инклузирани во основните училишта имаат образовни асистенти ангажирани од МОН преку Ресурсен центар, додека 4-те деца инклузирани во двете средни училишта имаат образовни асистенти вклучени преку Програмата ОКР на УНДП спроведувана од страна на Општина Кочани.

Во склоп на ОУ „Малина Попиванова“ е отворена и сензорна соба наменета за деца со аутизам. Истата е финансирана од страна на Швајцарска амбасада со проект на Источно плански регион и Општина Кочани, а управувана е од страна на училиштето. Сензорната соба е со квадратура од 45м², наменета за деца со потешкотии во развојот од специјалната паралелка и инклузираните деца со попреченост при ОУ „Малина Попиванова“. Во исто време односно на еден училишен час сензорната соба може да ја посетат најмногу три ученика. Во сензорните соби се одвиваат рехабилитациони активности, вежби за сензорна интеграција, на децата им се помага во стимулирање на чувството за слух, вид, допир и мирис односно децата ги истражуваат и развиваат своите сензорни вештини се реалксираат, смируваат и ослободуваат од напнатоста. Оваа сензорна соба не е доволна бидејќи имаат можност да ја користат само децата со попреченост од ОУ „Малина Попиванова“, додека останатите деца со попреченост, инклузирани во редовната настава немаат пристап до неа. Проблемот на недостаток на капацитет го адресираат и дефектолозите во училиштата кои директно работат со децата со попреченост. Дополнително и родители на деца со попреченост, чии деца не се згрижени никаде, се жалат и истакнуваат дека постоечката соба не можат да ја користат, а друга сензорна соба нема.

За општината најголем проблем е недостатокот на јасни податоци и дата база од која би можеле да се идентификуваат потребите на овие лица и потоа би можело да се базира планирањето и воспоставувањето на приоритетните социјални услуги. Ниту здруженијата со кои контактираме не располагаат со прецизни податоци.

Напоменуваме дека во тек е детално социјално мапирање со поддршка на ГИЗ- Германско друштво за интернационална соработка, НАЛАС-Мрежа на асоцијации на локални власти од Југоисточна Европа, ЦРПМ - Центар за истражување и креирање политики, во соработка со ЗЕЛС. Обезбедени се податоци од сите чинители, институции и здруженија: ЦСР-Центар за социјални работи; Здружение за телесни инвалиди-Мобилност, Здружение на слепи, Здружение на глуви и наглуви, Основни средни училишта за инклузирани деца и деца кои дел од специјалната паралелка. Извршено е мапирање на 108 лица со попреченост со анкета со секое лице. Мапираните лица се со различна попреченост, возраст, некои се вклучени во системот на социјална заштита некои не, некои се директно испитувани кај некои е правена анкета со родителите зависно од можностите на лицето со попреченост. Досега се произлезени низа препораки меѓу кои: зголемен број на лични асистенти, потреба од отоворање на мал групен дом, решавање на урнabанистички бариери, програма за вклучување на деца со попреченост во градинките, сензорни соби и обука за користење на истите, доквалификација и преквалификација на лица со попреченост и сл. До крајот на годината за прв пат ќе добиеме појасна слика за состојбата и податоците ќе ги искористиме за дополнување на овој социјален план и развој на годишни програми соодветни на потребите на граѓаните.

Како надополнување на постоечките активности за унапредување на квалитетот на живот на лицата со попреченост го бележиме и вклучувањето на тројца образовни асистенти во двете средни училишта кои помагаат на 3 деца во совладување на наставниот материјал и прилагодување во училишната средина. Нивното вклучување е обезбедено преку програмта за општокорисна работа во заедницата (ОКР). Преку ресурсниот центар

во Ново село за Кочани (МОН) вклучени се 9 образовни асистенти кои пружаат услуги на 9 деца со попреченост во петте основни училишта во општината.

2.3 Мапирање на деца од социјално ранливи категории во основни училишта и детски градинки

Искусствата од основните училишта во општина Кочани покажуваат дека во секое училиште има број на деца кои потекнуваат од семејства корисници на ГМП или се дел од еднородителски или самохрани семејства. Идентификацијата на учениците од социјално ранливите категории се врши од страна на стручните служби во училиштата. Најчести идентификувани социјални ризици што преовладуваат меѓу учениците во општина Кочани се: деца од еднородителски семејства, деца од семејства со финансиски проблеми и деца на самохрани родители. Основните училишта во општината остваруваат соработка со надлежните институции од системот на социјална заштита кога за тоа се јавува потреба. Исто така, се реализираат и повремени соработка со хуманитарни здруженија обично во соработка со ПС Кочани (на пример, Црвен крст), со граѓански здруженија/невладини организации, со кои се организираат работилници на различни теми (насилство, род, трговија со луѓе и сл.), се делат брошури за дроги, сексуално образование, односи и врски и се спроведуваат едукативни активности на овие и на слични теми. На учениците од социјално ранливите категории училиштето им помага преку организирање на акции со кои се собира облека, обувки, хуманитарни пакети, а потоа училиштето им ги донира на семејствата. Од страна на Општина Кочани, преку програмата за социјална, детска и здравствена заштита им се доделува пакети со училишен прибор на почетокот на секоја учебна година.

Според евиденциите од стручните служби во основните и средните училишта

- Во 5-те основни училишта 180 деца потекнуваат од семејства корисници на ГМП кои се сметаат за социјално загрозувани семејства од кои 105 деца се машки и 75 се женски, додека деца кои се на од самохрани родители вкупно се 164 од кои 78 се машки и 86 женски. Вкупно 344 деца.
- Во 2-те средни училишта има само 15 деца од социјално загрозувани семејства од кои 7 се женски и 8 машки, додека од самохрани родители или еднородителски семејства доаѓаат 58 деца од кои 31 машки и 27 женски, вкупно 73 деца.
- Вкупно 195 деца од основните и средни училишта во општина Кочани потекнуваат од социјално загрозувани семејства 222 деца од самохрани родители или тоа се вкупно 417 деца.

Детска установа

Во Општина Кочани функционира една установа за згрижување на деца од предучилишна возраст ЈОУДГ „Павлина Велјанова“ во чиј состав има 5 објекти (клонови) и тоа: „Бамби“ со сместени 104 деца; „Свездички“ со 149 деца меѓу кои 4 преку проектот „Инклузија на деца Роми во

градинките“; Во клон „Сончогледи“ се запишани 176 деца; Во клон „Цветови“-130 деца од кои 5 се од проектот „Инклузија на деца Роми во градинките“ и во објектот „Кокичиња“ кој е во рурална средина село Оризари се запишани и се дел од воспитно-образовниот процес 41 дете. Според евиденциите на ЈОУДГ „Павлина Велјанова“, Објектот „Пеперутки“ моментално е во мирување и нема деца. Објектот во село Тркање Центар за ран детски развој кој е во склоп на подрачното училиште ПОУ „Никола Карев“ исто така нема деца. Во Општина Кочани е изградена и нов објект за згрижување на деца од предучилишна возраст кој исто така треба да биде во склоп на ЈОУДГ „Павлина Велјанова“, тоа е објектот „Детелинки“, нов современ објект со капацитет од 112 деца, но истиот сеуште не е пуштен во употреба заради довршување на одредени финални градежни работи од инфраструктура.

Во ПУОУ „Никола Карев“ пред 4 години преку УНИЦЕФ се отвори Центар за ран детски развој (ЦРДР), имаше 30 деца од 3-6 години, но за 4 години бројката многу се намали, а дел од децата што беа корисници на услугите на ЦРДР ги префрлија во ЈОУДГ Павлина Велјанова, за да последната година центарот остане без деца (Веројатно удел има и тоа што ЦРДР работи 4 часа и нема згрижувачки карактер). Објектот Пеперутки се наоѓа во село Бели, рурално село со мал број на жители и мал број на деца, дваесетина од 1-6 одд. Пред десетина години ова школо беше одбрано да биде пилот проект на МТСП за згрижување на деца од предучилишна возраст (нешто слична услуга како ЦРДР) бидејќи школото е ново и има два влеза во него имаше услови за ваква пренамена. Се се направи, само нема деца, ниту пак објектот е на место каде што може да се искористи за друга намена.

Во моментот вкупен број на деца сместени во детската установа „Павлина Велјанова“ кои се дел од воспитно - образовната и згрижувачка програма се 600 деца. 10 од нив се дел од Проектот „Инклузија на деца Роми во градинките“ во кој се вклучени на Општина Кочани, РЕФ и МТСП и преку кој бесплатно се згрижуваат деца од социјално ранливи категории од ромска националност. Останатите деца кои ги користат услугите на детската установа, може да се каже дека не се од социјално загроени семејства, бидејќи после корона кризата во градинката се сместуваат исклучиво деца од семејства чии родители се во работен однос, од причина што капацитетот на градинката е ограничен и нема место за сите. Од таа причина има листа на чекање и потребно е да се работи на зголемување на капацитетот за прием на деца.

2.4. Мапирање на стари лица

Во Источниот регион каде припаѓа и Општина Кочани се забележува стареење на населението. Моделот на традиционално семејство се посигурно се напушта. Се случува надворешна и внатрешна миграција поготово на младото работоспособно население. Некои заминуваат во странство, други одат во поголемите градови (Скопје) заради посигурна егзистенција.

Според евиденцијата на Фондот за пензиско осигурување во Кочани има 7672 пензионери, од кои 889 трудови инвалиди, односно корисници на инвалидска пензија. Според видот на пензии, најголем број корисници добиваат старосна пензија, потоа се корисниците на семејна пензија и корисниците на инвалидска пензија. Иако старосна пензија добиваат најголем дел од старите лица, како ранлива група се издвојуваат лицата кои имаат низок износ на пензија, со што не можат да ги задоволат основните егзистенцијални потреби. Во Кочани функционира Здружение на пензионери во кое членуваат 7600 пензионери, вклучително со двете рурални општини Чешиново-Облешево и Зрновци.¹

Во голем број повеќегенерациски семејства, неретко пензијата претставува единствен извор на приходи за сите членови. Во текот на 2019 и 2020 година од според Извештајот на Мобилниот сервис² „Посетени се 1946 корисника или вкупно 1303 домаќинства за кои сервисот располага со соодветни податоци во однос на здравствена состојба, социјална состојба, потреби, проблеми, социјална анамнеза и сл. Од вкупниот број на посетени, 507 корисника се од рурална средина или 31% од посетените, 633 корисника се од градот Кочани, само од Општина Кочани имаме опфат од 1140 корисника. Околу 1000 семејства се посетувани и по втор пат, а дел од нив и трет и четврти пат поготово такви кои имаат декубит рани и кардиоваскуларни болести. Извештаите со кои располага овој сервис се релевантни за оценка на состојбата на терен, потребите на старите лица и социјалната анамнеза. На 40-тина семејства им е помогнато да се здобијат со правото на семејна пензија, на 30-тина лица им помогнато да остварат право на нега и грижа од друго лице, на помалку од 20 лица им е помогнато за остварување на ГМП бидејќи со тоа право повеќето се запознаени и на 15-тина да остварат право на надоместок за скратено работно време. 300 од посетените или околу 30% се упатени на лекар поради високо ниво на шеќер во крвта или висок крвен притисок“.

На територијата на општина Кочани и соседните општини од Источна Македонија не постои дом за стари со кој би се овозможило сместување во соодветни услови за нормален живот на пензионерите, многу од лица во третата доба од својот живот живејат во лоши услови без нега и грижа. Во Кочани се планира изградба на регионален Дом за стари³, истиот е планирано да биде изграден од приземје и три спрата, со вкупна висина од

² „Мобилен сервис“ е проект од областа на социјално-здравствената заштита преку кој 2 мобилни тима од по 3 лица, еден социјален работник и 2 медицински сестри ги посетуваат старите лица по препорака на матичните доктори им мерат крвен притисок и шеќер во крвта, каде што има кардиоваскуларни проблеми ги поврзуваат и упатуваат кај матичните лекари. Проектот опстојуваше 2,5 години, во рамки на активностите беа посетени повеќе од 2000 семејства и сервисот престана да функционира во март 2021 година. Финансиските средства беа обезбедени од УНДП и со нив беа ангажирани 7 лица, од кои едно лице координатор и 6 лица во мобилните екипи.

³ До сега се направени подготвителните активности (донесен е ДУП во м.в Шатровиќ Општина Кочани, потпишан е договор за изградба помеѓу Општина Кочани и Здружението на пензионерите на Кочани, изработен е основен проект за изградба, изработен е Елаборат за оценка на влијанието врз животната средина и извршена е ревизија на основен проект). Во наредниот период, во зависност од обезбедување на финансиски средства за изградба на домот следуваат уште неколку чекори (спроведување на тендерска процедура, издавање на одобрение за градење, потпишување на Договор за изведба со избраниот изведувач и изградба на Домот)

13,2м со вкупна корисна површина од 5568м², вкупен капацитет од 156 легла односно 66 двокреветни соби, 6 еднокреветни, 6 еднокреветни соби со лица со посебни потреби и 6 апартмани за по две лица. Во објектот ќе има дневен престој, ресторант, кујна, простории за слободни активности, библиотека, простории за медицинска грижа, магацин, перална, мртвечница, паркинг места и др. Со обезбедена инфраструктура: водоснабдување, канализација, електрична енергија, асфалтиран пат до објектот, а посебно важен елемент за овој дом е што во непосредна близина од околу 300-400 м се наоѓа главниот цевковод за геотермална вода, со кој би се обезбедило природен енергенс за затоплување и бањалашко лекување. Изградбата на овој комерцијален објект е од големо регионално значење ако се земе во предвид дека целна група се сите Здруженијата на пензионери од 11-те општини од Источниот регион со вкупно членство од околу 25000 старосни, семејни и корисници на инвалидска пензија.

Иако барањата за помош и поддршка од страна на старите лица се се побројни во последно време, општината не е во можност да преземе нешто, надвор од постоечкиот сервис за негуватели.

Здружение на пензионери

Под раководство на Здружението на пензионери на Кочани функционираат 3 клуба за стари лица во градот и два клуба и истурени канцеларии во населените места село Оризари и село Тркање. Пензионерски клуб „Центар“, пензионерски клуб „Колор“ и пензионерски клуб во населба „Тикишински лозја“. Од овие клубови најголема сала има клубот за стари лица „Колор“ каде се состануваат за активности од спроведување на програмата на Здружението на пензионерите. Сите 5 клуба работат работни денови и сабота додека во неделите и празниците не работат. Клубовите се пред се за социјализација, друштвени игри, договарање за патувања, дружења и сл. Друга програма немаат освен што преку клубските активности ја спроведуваат програмата за работа на Здружението на пензионери.

2.5. Мапирање на невработени лица

Заклучно со месец март 2022 година вкупниот број на невработени лица според образовната и возрасна структура според евиденцијата на АВРСМ-ЦВ Кочани е следна:

- Без основно образование невработени вкупно-1691 лице меѓи кои од 15-19 години-50 лица, од 20-24 години-100 лица, од 25-29 години-105 лица, од 30-34-116 лица, од 35-39 години -124, од 40-46 години -165, од 45-49 години -187, од 50-54 години-233 и од 55-59-270 и над 60 години-341 или ВКУПНО 1691 лице.
- Непотполно средно образование – 334 лица; Завршено ССС -554; завршена виша школа-24 лица , завршено ВСС-171 и завршени магистерски студии-10 лица. Вкупен број на невработени лица во општина Кочани се 2784 лица, од кои од градот КОчани се 2047 лица,

додека од населените места -737 лица. Од нив најголем број на невработени се Македонци -2239. Од вкупниот број на невработени лица 1325 се жени, додека 1459 се мажи.

Според евиденцијата како пасивни баратели или други лица кои бараат работа се евидентирани -1064 лица од кои 617 лица од градот Кочани и 447 лица од населените места.

Од анализата може да се констатира дека според образовната структура во општина Кочани најголемиот број невработени лица се лицата со незавршено основно образование, додека според возрастната структура најголемиот број невработени лица отпаѓаат на старосната граница над 55 години, односно од 55 до 65 години, вкупно на таа возраст имаме 611 невработено лице или 22% од вкупниот број на невработени.

Според податоците се добива впечаток дека најголемата причина за невработеноста во Кочани е немање основно образование. Истото тоа се покажало и низ годините назад во спроведувањето на програмата ОКР (општинско корисна работа). Проблемот со недостаток од основно образование кај невработената категорија граѓани често го воочуваме и со распишување на огласи за работно ангажирање при спроведување на Програмата ОКР и условот од АВРМ сите пријавени да имаат минимум основно образование (истото важи и за стекнување со некаква или дополнителна квалификација). Тие што сакат да се вклучат во програмата се со незавршено основно образование, а сите со завршено основно образование се вработени. Порано во Кочани функционираше школа за дообразување „Ленин“, потоа истата престана да функционира. Сега кога ги упатуваме граѓаните во Скопје за дообразување им изгледа многу скапо и комплицирано и обично се откажуваат.

Ако се направи паралела помеѓу вработеноста во годините наназад може да се воочи дека денес невработеноста е мала во однос на претходните години. Ако во 2017 година сме имале 6197 невработени лица евидентирани во Центарот за вработување, додека денеска имаме 3840 (2784 активни и 1064 пасивни) баратели на работа.

ПРЕГЛЕД
на невработени лица според образовен профил и возрастна структура
во Центар за вработување Кочани
со состојба на 28.02.2022 година

	Училишна подготовка	Вкупно		Од 15-19 год.		Од 20-24 год.		Од 25-29 год.		Од 30-34 год.		Од 35-39 год.		Од 40-44 год.		Од 45-49 год.		Од 50-54 год.		Од 55-59 год.		60 год. и пов.	
		Се	Жени	Се	Жени	Се	Жени	Се	Жени	Се	Жени	Се	Жени	Се	Жени	Се	Жени	Се	Жени	Се	Жени	Се	Жени
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24
1	Без образование и со основно училиште	1691	833	50	29	100	56	105	64	116	65	124	68	165	85	187	78	233	125	270	123	341	140

2	Непотполно средно училиште	334	89	1	0	20	2	16	4	26	4	15	5	33	14	34	9	26	11	73	18	90	22
3	Завршено средно училиште	554	278	32	10	92	46	56	30	45	26	37	18	36	23	43	22	47	27	76	46	90	30
4	Завршена виша школа	24	14	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	1	1	3	3	5	3	14	6
5	Завршен факултет	171	106	0	0	21	17	43	28	28	18	23	12	12	7	7	4	9	6	11	8	17	6
6	Магистри на науки	10	5	0	0	0	0	4	1	2	1	2	2	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Вкупно		2784	1325	83	39	233	121	225	128	217	114	201	105	248	130	272	114	318	172	435	198	552	204

Најголем број на вработени во Општина Кочани се во фирмите Амфеонол⁴ технолоџи и Антура⁵, додека помал број вработени се во текстилната индустрија. Во последните 2 години дел од вработените се во фирмите за производство на марихуана. Општина Кочани со населените места важи за земјоделски крај во кој главна стопанска гранка е оризот. Дел од населението, особено во руралните средини сеуште се занимава со оризопроизводство, а во последно време застапено е и градинарството, лозарството и одгледување на житни култури.

2.6. Мапирање на лица од ромска етничка заедница

Во Кочани според информации од НВО Секторот има околу 650 ромски семејства, возрасна структура официјално нема податоци, без основно образование имаме над 200 лица кои имаат желба да го дооформуват своето образование, за социјална структура последни информации кои ги имаме дека околу 200 семејства се корисници на ГМП, официјално тој податок го немаме бидејќи ЦСР не ги води по етничка припадност.

Ромската заедница во Општина Кочани се проститра на северниот дел од градот, при што претставува едно поголемо гето, каде 75 - 80 % од населението во овој дел од општината се припадници на ромската заедница, а во одредени локации/маала, овој процент изнесува и до

⁴ Амфеонол технолоџи е фирма која се занимава со производство на кабли и ги вработува сите невработени лица во Кочани, а бара лица и од Пробиштип и Македонска Каменица. Има вкупно 2.435 вработени и секогаш е отворена за нови вработувања на кои им обезбедува обука со самото вработување (еден месец за прилагодување). освен оние без основно образование. Вработувањата не се достапни само за лица без комплетирано основно образование.

⁵ Антурра се занимава со производство на семе за цвеќиња (орхидеи).

100%. Сосема мал дел (околу 1-1,5 %), односно околу 10-тина Ромски семејства живеат вон ромската заедница. Ромската заедница е поделена на неколку поголеми маала, а комуналната поврзаноста со централното подрачје од градот е во рамките на минимални услови.

Според пописот од 2021 година во Општина Кочани живеат 31 602 жители од кои според изјаснувањето за етничката припадност живеат 1 892 Роми. Според неофицијални извори (од локалните граѓански здруженија) се констатира состојба каде Ромите во градското подрачје во Општина Кочани учествуваат со нешто помалку од 10 %, односно околу 2700 - 2800 жители.

Претставникот во Советот за социјална заштита за основните училишта заедно со стручните служби од основните училишта изнесува неколку проблеми кои се поврзани со децата Роми во училиштата и тоа: нередовни се на настава, се запишуваат ученици со целосно непознавање на македонскиот јазик и дел од учениците се запишуваат во прво одделение во поодмината возраст и тоа понатаму претставува проблем во самите одделенија.

ПРЕГЛЕД
на невработени лица според национална припадност и степен на образование
во Центар за вработување Кочани
со состојба на 28.02.2022 година

1	Национална припадност	Вкупно		НКВ		ПКВ и НСО		КВ		ВКВ		ССО		ВИШЕ СО		ВИСОКО СО		Магистри		Доктори	
		Се	Жени	Се	Жени	Се	Жени	Се	Жени	Се	Жени	Се	Жени	Се	Жени	Се	Жени	Се	Жени	Се	Жени
2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	
1	Македонци	2239	1050	1095	558	87	13	319	86	1	0	535	269	24	14	169	105	9	5	0	0
2	Роми	514	255	480	244	7	1	14	3	0	0	13	7	0	0	0	0	0	0	0	0
3	Турци	25	16	19	15	0	0	1	0	0	0	4	1	0	0	1	0	0	0	0	0
4	Власи	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	1	0	0	0	0
5	Муслимани	2	1	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6	Албанци	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
7	Неопределени	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0
8	Други	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Вкупно		2784	1325	1597	819	94	14	334	89	1	0	554	278	24	14	171	106	9	5	0	0

Од табелата може да се види дека најголем број на невработени Роми се без основно образование - 514 , тие се всушност и корисници на ГМП како и корисници на мерките од Програмата за социјална детска и здравствена заштита при Општина Кочани.

2.7 Мапирање на детско престапништво

Според извештајот на ПС Кочани, во текот на 2021 година во Кочани по обем на целокупен криминал децата учествуваат со 10% во извршените кривични дела, односно од вкупно извршени 630 кривични дела, 62 биле извршени од деца. Во однос на минатата 2020 година во извештајот стои дека се јавува пораст на малолетничкото престапништво, имало поголем број на кривични дела, вкупно 730 кривични дела, но од деца биле извршени само 42 кривични дела. Во текот на 2021 година детското престапништво е зголемено со 48%.

Што се однесува до организираното криминално и недозволена трговија со дрога и оружје од страна на малолетници извршено е едно дело од дете од 14 години, „овозможување на употреба на наркотични дроги“, непостапување според здравствените прописи за време на епидемија - престапи сторени од страна на 4 деца. Најголемиот дел на кривични дела извршени од деца се тешки кражби - вкупно 47. Во извештајот на ПС Кочани стои дека најголем број на извршителите на тешки кражби од децата се од ромска националност или повратници од казнени установи. Во годишниот извештај има зголемен број на деца сторители на кривични дела под 14 години во споредба со ланска година.

Според евиденцијата на ЈУЦСР Кочани во Кочани има 118 деца кои се нашле во судир со законот, деца кои злоупотребуваат дрога и други психотропни супстанции и деца кои консумираат алкохол нема. Од направените разговори со членовите на Социјалниот совет се сомневаме дека тоа не е валиден податок, бидејќи овие деца не остваруваат права од ЈУЦСР поради што и не се евидентираат и сметаме дека е потребно да се направи анализа и да се утврди реалната состојба во однос на деца кои користат алкохол.

2.8. Мапирање на насилство врз жените и семејно насилство

Во состав на ЈУМЦСР работи советувалиште за брак и семејство. Истото работи со договарање на термин со странките и вклученост на стручните служби од самата установа. Во текот на 2021 година во Советувалиштето за брак и семејство се завршени 83 предмети, односно советодавна услуга добиле 83 брачни партнери.

Според евиденцијата на ЈУМеѓуопштински центар за социјални работи Кочани во Општина Кочани се евидентирани 30 жртви на семејно насилство од кои 17 се жени, 7 мажи и 6 деца. Од вкупно пријавените жртви, кај 12 е евидентирано само психичко насилство, кај 18 е

евидентирано и психичко и физичко насилство. Од постоечката евиденција 2 лица жртви на семејно насилство покренале постапка за развод на брак и истите се во процедура. Од пријавените случаи на семејно насилство преку ЈУ Меѓуопштински центар за социјална работа Кочани ЦЛЖСН нема сместено жртви на семејно насилство. Согласно протоколите за работа во шелтер центарот во Кочани не се сместуваат жртви на семејно насилство од Кочани заради нивна безбедност. Во текот на 2021 година во центарот за лица жртви на семејно насилство има сместено 5 жртви, поточно мајка со 4 малолетни деца. Евидентирани се и 30 сторители на семејно насилство, 11 деца во ризик, 47 бракоразводи, 7 семејства со нарушени брачни односи.

Во Кочани нема организација што работи на полето на семејното насилство, ниту функционира правната служба за помош на жртвите на семејно насилство. На ова гледаме како сериозен проблем и во делот на воспоставување нови услуги евидентираме дека треба да се планира нешто, ако не локално, барем регионално да се искористи некој близок капацитет.

2.9. Мапирање на самохрани родители

„Самохран родител“ е родител кој сам ги врши родителските права и должности за детето, поради тоа што другиот родител е непознат, починат, исчезнат или од оправдани причини привремено или трајно не ги извршува родителските права и должности⁶.

Порано во Општина Кочани имаше здружение на самохрани родители кое водеше евиденција за истите и ги застапуваше нивните интереси пред општината. Денеска истото не опстојува и немаме податоци во врска со самохраните родители, иако од пракса се знае дека ги има во голема бројка. Во ЈУ МЦСР имаат податок само за родителите кои можат да остварат право на надоместок, односно тие кои имаат деца до 3 годишна возраст, но имајќи ги податоците од училиштата се добива впечаток дека оваа целна група е голема и заслужува внимание. Во основните училишта има 164 деца од самохрани родители од кои 78 се машки и 86 женски, додека во средните има 58 деца од кои 31 машки и 27 женски или вкупно само од школска возраст има вкупно 222 деца кои потекнуваат од семејства на самохрани родители. Гарантиран детски додаток земаат 384 деца меѓу кои се и децата на самохрани родители.

Надвор од она што системски е организирано како поддршка за оваа ранлива група, во општината бележиме пораст на поплаки од самохрани родители кои се жалат дека немаат вработување, немаат никаква поддршка од државните институции, итн. Познавајќи ја состојбата во заедницата и знаејќи ги жителите, навистина некои од нив се во тешка и незавидна положба, но општината во моментот нема механизам да им излезе во пресрет. Затоа размислуваме во насока на соработка со националната организација за самохрани родители „Една Може“ и со нејзина поддршка

⁶ Закон за социјална заштита, 2019

да се направи локално детално мапирање на потребите на самохраните родители, со пари издвоени до буџетот на општината или пари обезбедени од донатори (преку заеднички проект со здружението).

2.10. Мапирање на бездомни лица

„Стара касарна“ е објект во сопственост на Општина Кочани во кој се диво вселени 22 ромски семејства или вкупно 94 лица кои немаат решено станбено прашање. Таму се повеќе од 20 години, живеат во гето и во супстандардни услови. Општина Кочани по подолго време потрошено за барање решение за овие граѓани обезбедува начин за решавање на проблемот. Изработува предлог проект за изградба на социјални бараки за лица во социјален ризик, обезбедува финансиска конструкција, локација за градба и решава да го реши проблемот. Но пред да се почне со градбата, истата е стопирана поради неодобрување на градбата од страна на жителите од населбата „Трајаново трло“ каде е предвидена локацијата. Општина Кочани сега е во фаза на измена на ДУП заради утврдување на нова локација за изградба на наведените социјални бараки.

Во друг објект на Општина Кочани познат како „социјална барака“ се сместени 4 семејства познати како Кар’ци или околу 20-тина лица (Роми со православна вероисповед) кои исто така живеат во лоши услови и немаат решено домување. Во Програмата за социјална, детска и здравствена заштита е предвидено санација на кров на истата, кој сеуште не е завршен.

Други официјални податоци на лица бездомници нема, но во два наврати минатата година имаше барање за помош на бездомници до општината, во првиот случај се работеше за лице кое излегло од семејство поради нарушени семејни односи и спие на отворено, во вториот случај лице од село Бели беше најдено како спие под отворено небо, а за кое се установи дека е болно и без грижа. Во двата случаи проблемите се решаваа преку помош од хумани луѓе и НВО кои работат на полето на социјалната заштита им се помогна привремено, а потоа лицата се вратија во семејствата. Во евиденцијата на ЦСР стои дека нема бездомни лица. Општина Кочани има предвидено во Програмата за социјална, детска и здравствена заштита помош за домување, но сеуште не е утврден правилник за нејзино доделување. Инаку истата треба да ги опфати лицата корисници на ГМП кои се нашле без покрив над главата привремено да им обезбеди бесплатно сместување.

2.11. Мапирање на млади

Перидот на адолесцентите, односно учениците од 6-то одделение па до завршување на средно образование сам по себе носи многу ризици и предизвици и оваа категорија на лица ги прави ризични. Според изјавите на стручните служби од училиштата, проблемите со кои се соочуваат и родителите и наставниците (и професорите) асоцираат на потреба да се земат во предвид некои влијанија и ситуации кои се одраз на новото време и да се зајакне превенцијата од запаѓање во социјален ризик кај оваа возрастна група. Во овој контекст ги забележуваме медиумските или

дигиталните содржини кои може да бидат неконтролирани и несоодветни за возраста, па дури и да влијаат на менталното здравје, големиот број на казина и кладилници кои немаат ригорозни мерки за влез на малолетници, достапноста на алкохол, цигари и дроги и покрај забраните кои постојат, итн.

Од стручните служби на средните училишта добиваме податок дека има деца во средните училишта кои не се однесуваат соодветно, отсутни се и некомуникативни, па тешко можат и стручните служби да воспостават контакт со нив. Иако во сите училишта има стручни служби обично тие се доживуваат како опција за разговор при екстремни случаеви и ретко децата самоиницијативно ги посетуваат и разговараат за своите проблеми. Од друга страна децата во оваа возраст тешко се одлучуваат да разговараат за своите проблеми со родителите. Се добива впечаток дека имаат проблеми за кои не разговараат со никого. Од едно неодамнешно предавање од страна на Црвен крст Кочани во СОУ „Љупчо Сантов“ на тема „Прва психолошка помош“ дознаваме дека голем број на деца патат од анксиозност и депресија.

Според евиденцијата на ЈУЦСР Кочани во Кочани има 118 деца кои се нашле во судир со законот, деца кои злоупотребуваат дрога и други психотропни супстанции и деца кои консумираат алкохол нема, но како што и претходно наведовме ЈУЦСР не ги евидентира бидејќи овие деца не остваруваат права од нив. Неопходен е поголем ангажман на заедницата за справување со наведените ризици.

Идентификувани активности важни за добросостојба на населението и во поддршка на идните социјални услуги

Во рамки на своите надлежности и можности Општина Кочани презема активности со кои одговара на потребите на локално ниво на социјално ранливите лица и во недостаток на развиени социјалните услуги се обидува да излезе во пресрет на своите жители, но честопати не е во можност тоа да го направи во доволна мера или воопшто не е во состојба да одговори на барањата.

Во продолжение наведуваме неколку важни сегменти кои би биле во поддршка на воспоставувањето и развојот на идните социјални услуги, а се поврзани со локалната заедница:

- **Центар за донации.** Во Општина Кочани со поддршка на Општината, а под раководство на здружението за социјална и здравствена заштита „Благородна мисија“ работи центар за донации. Во Центарот секојдневно се донираат облека, обувки, постелнини, прекривки, кујнски елементи и разни други производи од страна на донаторите. Од друга страна истите донации се користат од страна на социјално загрозуени семејства и лица во социјален ризик. Центарот функционира веќе 8 години и дежурствата на лицата кои работат во центарот се покрива преку Програмата ОКР или со помош на Општина Кочани. Општината за работа на овој центар овозможи простор и му помага на здружението во плаќањето на тековните трошоци.
- **Народна кујна.** Во Кочани веќе 15-тина години функционира народна кујна за социјално загрозуени лица и лица со попреченост со 55 корисници. Кујната е управувана од страна на Центарот за социјална работа односно преку МТСП, со храна која се приготвува во детската

установа „Павлина Велјанова“. Лицата вклучени во народната кујна оброкот си го подигаат лично и си го носат дома. Добиваат оброк секој работен ден, а за во викендите добиваат конзервирана храна. Проблемот кај оваа народна кујна е што корисници се само 55-тите лица кои се вклучени додека други не можат да се вклучат се додека некој од корисниците не почине или не се вработи. Во меѓувреме се јавува потреба од вклучување на нови лица или семејства кои се нашле во социјален ризик, но поради ограничениот број не може да се вклучат. Така сите дополнителни лица за кои има потреба да им се помогне преку бесплатен оброк не можат да се вклучат и не може да им се помогне.

- **Центар за доживотно учење „Парлапан“.** Поранешен центар за дообразување сега е Центар за доживотно учење и е во сопственост на општина Кочани. Во Центарот нема вработени лица поради што истиот и не функционира. Од истиот има потреба бидејќи имаме над 1600 лица кои се во евиденција на Центарот за вработување како активни баратели на работа, а истите немаат завршено ниту основно образование. Во истиот тој простор функционираше Школа за дообразување „Ленин“ во која се дообразуваат оние кои сакаат да си го дооформат образованието. Сега поради пререгистрирање на центарот истиот е во сопственост на Општината и треба да се регистрира како центар за доживотно учење.
- **Возило за транспорт на лицата со попреченост до дневните центри** е потреба за општината за поддршка на работата на постоечкиот Дневен центар на лица со попреченост, но и за други активности за корисниците на центарот. Истата ја оправдуваме со фактот дека во Општина Кочани има 143 лица до 16 години кои можат да ја користат услугата на дневниот центар, 8 деца се запишани за користење на услугата, а едвај 4 ја користат. Тоа се должи пред се на немање специјално возило за транспорт на децата кои се со умерена или тешка попреченост.
- **Услуги на бесплатна правна помош**, правно зајакнување и помош и поддршка во нивната социјална интеграција и економско јакнење, во Кочани постои во делот на Министерство за правда, но истата не функционира соодветно и не ги дава саканите резултати. Цениме дека треба да нејзиниот формат треба да претрпи измена и да се направи поблизок со социјалните услуги.

СОЦИЈАЛНИ УСЛУГИ

За разлика од оние бенефиции што се поврзани со одржување на приходите и се фокусирани на подобрување на финансиската ситуација на граѓаните (на пример ГМП, пензии, здравствена заштита), социјалните услуги се ориентирани кон помош во задоволување на нефинансиските потреби и непреченото остварување на развојни и социјализаторски задачи. Тие понекогаш се нарекуваат лични социјални услуги, хумани социјални услуги или услуги за социјална нега од причина што задоволувањето на финансиските потреби на ранливите групи граѓани е клучно за нивната сигурност, но сепак не значи неопходно обезбедување на задоволувачко ниво на социјално функционирање. И додека облиците на финансиска помош историски се делегирани на јавната социјално-заштитна мрежа, социјалните услуги ги обезбедуваат и јавни и приватни (профитни и непрофитни) организации.

Социјалните услуги кои се обезбедуваат од Законот за социјална заштита се:

- Услуги на информирање и упатување;
- Услуги на стручна помош и поддршка;
- Услуги на советување;
- Услуги во домот;
- Услуги во заедницата;
- Услуги за вон-семејна заштита;

3.1 ПОСТОЕЧКИ СОЦИЈАЛНИ УСЛУГИ

3.1.1 УСЛУГИ НА ИНФОРМИРАЊЕ И УПАТУВАЊЕ

Услуги на информирање и упатување опфаќаат информирање на граѓаните за правата од социјалната заштита и расположливите социјални услуги, првична проценка и упатување до други институции, со цел остварување непречен пристап до правата и услугите.

- Услуги на информирање и упатување, согласно член 71 од Законот за социјална заштита се обезбедени преку ЈУ Меѓуопштински центар за социјална работа – Кочани
- Ромски информативен центар

Во зградата на Општина Кочани работи Ромски информативен центар во кој работи лице од ромската етничка заедница, вклучен преку МТСП. Тој има обврска да посредува помеѓу лицата од социјално загрозувани семејства, особено од ромска националност, баратели на помош од Општината, да ги упатува и да им помага во остварување на истата. Доколку увиди дека помошта што им е потребна не може да им ја обезбеди општината ги упатува до Центарот за социјални работи или друга институција или организација.

3.1.2 УСЛУГИ НА СТРУЧНА ПОМОШ И ПОДРШКА

Услугите на стручна помош и поддршка на поединец и семејството опфаќаат помош и поддршка за надминување на индивидуалните и семејните проблеми преку проценка, планирање, интервенции за заштита и евалуација, како и следење на состојбата по завршување на интервенциите, со

цел зајакнување на корисниците, промоција на нивниот непречен развој, обезбедување и одржување на добросостојбата и независноста и нивно долгорочно оспособување за самостојно надминување на социјалните проблеми.

➤ Услуги на стручна помош и поддршка, согласно член 72 од Законот за социјална заштита обезбедени преку ЈУ Меѓуопштински центар за социјални работи – Кочани

➤ Програма Општинско корисна работа

Општина Кочани во рамки на Програмата ОКР 2022 година спроведува психо-социјална поддршка која може да се третира и како стручна помош и како помош за информирање и упатување. Се обавува преку теренска посета на две лица, социјален работник и психолог, кои посетуваат тешко болни лица при што психологот му дава психолошка поддршка со цел да го отргне од лошите мисли, депресијата, додека социјалниот работник се информира за правата и услугите што ги користи и до колку утврди дека одредено право или услуга може да ги користи, а не е запознаено го упатува до ЦСР или општината, или НВО.

3.1.3 УСЛУГИ НА СОВЕТУВАЊЕ

Услугите на советување опфаќаат советодавна работа, односно советуваљшна работа со цел превенирање, ублажување и надминување на последиците од настанатите социјални проблеми на поединец и семејства и тоа: - подготовка за брак, живот во семејство, родителство, планирање на семејство, брачно/партнерско советување за партнери со нарушени односи;

- советување при развод на брак;
- семејна медијација за семејства со нарушени семејни односи;
- психо-социјална поддршка за жртви на семејно насилство, - психо-социјална поддршка за сторители на семејно насилство и
- други специјализирани видови на советувања.

➤ Услуги на советување согласно член 73 од Законот за социјална заштита се обезбедени преку ЈУ Меѓуопштински центар за социјални работи – Кочани

3.1.4 УСЛУГИ ВО ДОМОТ

Услуги во домот се услуги за обезбедување помош и нега во домот на лице со привремено или трајно намален функционален капацитет, со цел овозможување на лицето да продолжи да живее во сопствениот дом и превенција на потребата од вонсемејна заштита.

Услуги во домот се:

- помош и нега во домот

- лична асистенција

3.1.4.1 Помош и нега во домот

Со услугата помош и нега во домот, се обезбедува помош во вршење основни и инструментални активности од секојдневниот живот до 80 часа месечно, за лица со намален функционален капацитет кои не можат сами да се грижат за себе, со цел да се оспособи корисникот за само-помош, односно да ја врати, стекне или одржи способноста самиот да се грижи за себе, за да продолжи да живее во сопствениот дом и да води независен живот во заедницата. Корисници на услугата се: лица со најтешка попреченост, односно комбинирана попреченост со највисок степен, потполно слепи лица, стари лица и други лица на кои им е потребна помош и нега во домот.

Нега центар за стари лица

Во Општина Кочани е оформен Нега центар за стари лица. Истиот е сместен во барака над општинската зграда, опремен со соодветна техничка и канцелариска опрема. Сеуште се чека на набавка на теренско возило кое е дел од проектот.

Сервисот работи со 16 негуватели, обучени и сертифицирани, еден координатор и провајдер организацијата Црвен крст, општинска организација Кочани, која е лиценцирана за вршење услужна дејност Нега и грижа на стари лица. Проектот е со опфат на 50 крајни корисници (стари и немоќни лица) на територијата на Општина Кочани како и двете рурални општини Општина Зрновци и Општина чешиново-Облешево.

Се спроведуваат основни услуги: менување на пелени, бањање, пресоблекување, помош во одржување на лична хигиена како и инструментални услуги: набавка на намирници, придружба и одење на доктор, набавка и подготовка на храна, хигиена во домот, помош при обезбедување на граѓански права во институциите, помош при лична хигиена, дневни прошетки услуги обезбедени преку програмата ОКР за стари и изнемоштени лица, лица со попречености и лица со телесен инвалидитет.

Финансиски е поддржан од страна на МТСП преку средства обезбедени од Светска банка. Општината учествува со мал процент на финансиско учество, има обезбедено простор за центарот, ги подмирува тековните трошоци струја и вода и обезбедува канцеларски материјал за работа. одобрени се средства за реализација на во првиот дел од проектот - До отпочнување на услугата каде се вклучена: адаптацијата на просторот, опремата и возилот, и обуката на негувателите, вкупно 2.007.350 денари и за вториот дел - Воспоставување на услугите каде спаѓаат плаќање на негувателите услугата ВКУПНО: 8.134.700, или вкупно за една година 10.142.050 денари.

3.1.4.2 Лична асистенција

Иако нема лиценциран давател за услугата лична асистенција, Општина Кочани преку Програмата ОКР има вклучено 6 лица од ромска националност како лични асистенти на лица со попреченост и 3 лични асистенти за помош на лица со алцхајмер или мултиплекс склероза. Истите даваат помош на 15 лица со попреченост во Општина Кочани. Но имајќи ја во предвид повеќегодишната работа и вклученост на општината во Програмата ОКР до сега услуга од нега и грижа во домот е дадена услуга на 104 семејства од кои на 24 семејства со лица со попреченост и 40

семејства на стари лица. Оваа програма финансиски е поддржана од страна на УНДП а општината аплицира и посебен проект во кој даватели на услугата се лица од ромска националност или лица со попреченост, кој се финансира од Швајцарска агенција за развој - СДЦ.

3.1.5 УСЛУГИ ВО ЗАЕДНИЦАТА

Услуги во заедницата опфаќаат услуги на дневен, привремен престој, ресоцијализација, рехабилитација, реинтеграција на корисници, одмена на семејна грижа и куќа на пола пат заради превенција, згрижување и заштита, а со цел овозможување на корисникот да продолжи да живее во сопствениот дом, односно заедницата и превенција на потребите од вонсемејна заштита.

3.1.5.1 Услуги на дневен престој

Услугата за дневен престој опфаќа дневно згрижување, индивидуални активности за стекнување и рабитни вештини, социјални, културни и рекреативни активности, едукација, социјална поддршка на лицата и нивните семејства и други сродни активности. Корисници на услугата се: деца во ризик, лица со попречености, маргинализирани лица, стари лица и други лица со специфични социјални проблеми.

➤ **Дневен центар за деца со интелектуална попреченост**

За децата со интелектуална или телесна попреченост отворен е Дневен центар. Објектот е отворен од страна на МТСП со поддршка на Општина Кочани и е организациона форма на ЈУ Меѓуопштински центар за социјална работа. Сместен е во адаптиран простор на објект на ЈОУДГ „Павлина Велјанова“, клон „Цветови“. Овој центар служи за згрижување, анимација на децата со попреченост, совладување на пречките, дружење и социјализација, како и обезбедување на третман од стручни лица. Во моментот Дневниот центар за лица со интелектуална попреченост го посетуваат 8 деца со умерена и тешка попреченост на возраст до 26 години.

➤ **Сензорна соба**

Сензорна соба наменета за деца со аутизам отворена во сколоп на ОУ „Малина Попиванова“ каде е сместена и специјалната паралека за деца со попреченост. Истата е финансирана од страна на Швајцарска амбасада со проект на Источно плански регион и Општина Кочани, а управувана е од страна на ОУ „Малина Попиванова“.

➤ **Клубови за стари лица**

Под раководство на Здружението на пензионери на Кочани функционираат 3 клуба за стари лица во градот и два клуба и истурени канцеларии во населените места село Оризари и село Тркање. Пензионерски клуб Центар, пензионерски клуб Колор и клуб во населба „Тикишински лозја“.

Од овие клубови најголема сала има клубот за стари лица „Колор“ каде се состануваат за активности од спроведување на програмата на Здружението на пензионерите. Сите 5 клуба работат работни денови и сабота додека во неделите и празниците не работат. Клубовите се пред се за социјализација, друштвени игри, договарање за патувања, дружења и сл. Друга програма немаат освен што преку клубските активности ја спроведуваат програмата за работа на Здружението на пензионери.

3.1.5.2 Услуги на привремен престој

Услугата за привремен престој обезбедува заштита и стручна помош на лица кои се наоѓаат во кризна состојба заради надминување на состојбата и нивна социјалан интеграција. Корисници на услугата се: дете кое ќе се затекне без родителска грижа или скита, дете жртва на злоупотреба, жртва на семејно насилство и родово базирано насилство, жртва на трговија со луѓе, бездомници.

➤ Шелтер центар за жртви на семејно насилство

Од ваков вид на услуги во Кочани функционира шелтер центар за жртви за семејно насилство чија локација е во тајност и во кој не се сместуваат жртви на семејно насилство од Кочани, а има сместено 5 жртви. Истиот работи во рамки на ЈУМ Центар за социјална работа - Кочани.

3.1.5.3 Услуги на рехабилитација и реинтеграција

Услугата за рехабилитација и реинтеграција на лица кои се соочуваат со социјални и/или здравствени проблеми се обезбедуваат преку психосоцијална поддршка, терапевска работа, работно-окупациона терапија, поддршка за стекнување на работни вештини и вештини за вработување, реинтеграција и самостојно живеење. Корисници на услугата се: деца во ризик, лица со попречености и маргинализирани лица со специфични социјални и здравствени проблеми.

3.1.6 УСЛУГИ НА ВОН-СЕМЕЈНА ЗАШТИТА

Со услуги на вон-семејна заштита се обезбедува основна заштита која опфаќа: сместување, помош и поддршка од стручни лица, згрижување, исхрана, облека, здравствена заштита и други услуги во зависност од видот на корисниците кои немаат услови за живеење во своето мејство или од други причини им е потреба вон-семејна заштита.

Услуги на вон семејна заштита се:

1. Живеење со поддршка
2. Згрижување во друго семејство
3. Сместување во установа

Живеење со поддршка

Услугата се обезбедува во посебна станбена единица со помош од стручни или други лица во остварување на основните и инструменталните активности во секојдневниот живот. Помошта и поддршката може да биде повремена, дневна или 24 часовна помош и поддршка во зависност од потребите на корисникот. Корисници на услугата се: лица со попреченост и деца без родители и родителска грижа над 14 годишна возраст, а најдоцна до навршување на средното образование, заради оспособување за самостоен живот и интеграција во општеството. Во моментот Кочани нема воспоставено ваква услуга, но ја има препознато потребата и придобивката од неа, и размислува во иднина да се ја развива.

3.2. Нови социјални услуги

За ублажување на сиромаштијата, за поддршка на ранливите групи и за промовирање на самостојното и пристојно живеење на граѓаните важна активност е обезбедувањето квалитетни социјални услуги на локално ниво. Државата, општината, корисниците, локалното граѓанство, бизнис заедницата се многу важни актери кои преку нивна интеракција ќе се овозможи пристап до социјални услуги. Клучен предуслов за обезбедување на пристап до социјални услуги е законодавството, но сепак не гарантира дека услугата всушност е обезбедена (целосно, ефикасно и ефективно) на локално ниво, но затоа од голема важност е локалните носители на политики да го промовираат пристапот на локалното население до социјалните услуги што им стојат на располагање.

Општината во соработка со засегнатите чинители ќе овозможи односно ќе создаде услови за функционирање на постоечките услуги нивна одржливост како и ќе се создадат услови за развој на нови социјални услуги согласно потребите на локалното население. Исто така општината ќе даде поддршка и ќе створи услови за зголемување на бројот на локални невладини организации како даватели на социјални услуги. Постоечките социјални услуги како и развојот на нови социјални услуги покрај од буџетот на Општина Кочани ќе се обезбедат средства и преку европските фондови, донации/ донаторски средства, од буџетот на Министерство за труд и социјална политика и други финансиски поддршки.

3.2.1. Услуги на информирање и упатување

Според податоците добиени од мапирањето голем е бројот на лица од ромската популација во Кочани кои имаат потреба од дополнителни услуги поврзани со остварување на правата од социјалната заштита, но и од можностите за вработување. Во таа насока неопходно е ангажирање

на ромски медијатор за вработување и упатување, како линк помеѓу ромското население и АВРМ, со што ќе се направи позитивен исчекор во постоечкото информирање и ќе се надополни со:

- информирање за дооформување на основно и средно образование како предуслов вклучување на пазарот на трудот и поконкурентност на пазарот на трудот;
- подигнување на свеста за моделот социјално претрпијатие како можност за вработување и намалување на невработеноста кај социјално ранливи категории;
- поголема информираност за критериумите и условите за искористување на активните програми и мерки за вработување, а потребно е и стимулирање на ромското население за поголема вклученост во мерките за вработување преку Агенцијата за вработување Центар за вработување Кочани.

Покрај тоа потребно е да се организираат настани за подигање на свеста на сите невработени лица за нивните права и обврски и да се обезбеди подобар пристап на информациите од пазарот на труд.

Инфо-канцеларија, во склоп на Центар за нега во домот, услуга развиена во соработка меѓу Општина Кочани и Црвен крст. Таа ќе треба да биде местото каде граѓаните ќе може да се информираат за правата и услугите

- поврзани со користење на помош и нега во домашни услови за стари и лица со попреченост, вклучување во активности поврзани со активно стареење и ресоцијализација, но и точка за мапирање за развој на нови социјални услуги кои ќе ги надополнуваат овие.
 - Неопходно е да се развие услугата на правно упатување на сите жртви на семејно насилство;
- Во оваа канцеларита треба да се нуди и услугата за бесплатна правна помош (преку лице специјализирано за тоа или преку соработка со соодветна граѓанска организација.

3.2.2 Услуги на стручна помош и поддршка

Долгоочекуваното работење на случаи од страна на стручните лица на ЦСР ќе биде од голема помош за ромските семејства кои покрај сиромаштијата и комплексни семејни ситуации треба да се соочат и со промена на живеалиште. Ова е ситуација која тешко може да се надмине без стручна помош и поддршка.

- Развивањето на нова услуга како одговор на проблемот на домувањето на ромската популација, ќе овозможи надминување на индивидуалните или семејните проблеми, индивидуална интеграција, активација и социјализација. Планирана е и поддршка на ромски невладини организации кои ќе им дадат помош и поддршка на ромските семејства за полесна адаптација, приспособување на новата животна средина со што ќе им се помогне во приспособување во социјални, здравствени, образовни економски сегменти, но и советување и едукација на населението за одржување на личната хигиена, заштита на животната средина и јавните богатства.

Овде ќе ја вклучиме организацијата „Светла иднина“ ромска невладина организација која подолго работи на полето на социјалната заштита и може да се вклучи во ваква активност.

3.2.3. Услуги на советување, посредување, упатување

Развивањето на оваа услуга се базира според информациите добиени од мапирањето и се однесува на лицата кои доаѓаат од социјално загрозувани семејства и самохрани родители како и жртви на семејно насилство

- Поддршка на невладини организации со цел поддршка на социјално загрозувани семејства во смисла упатување, посредување, помош при решавање на станбеното прашање и сл.

3.2.3.1 Советувалиште за млади

За превентивни активности во однос на адолесцентите во училиштата и надвор да се искористат Младинските центри и соодветно да се развие програма за советување – Советувалиште за млади. Ова советувалиште би било пристапно за сите млади од Кочани и Кочнаска кои сакаат да се посоветуваат, да се консултираат за било кој социјален проблем на младите. Истото ќе биде отворено и пристапно и за родителите на децата. Во советувалиштето ќе работат психолог, социјален работник и психијатар. Во истото адолесцентите ќе добиваат бесплатни совети за сите свои проблеми. Истото ќе биде управувано од страна на невладина организација која работи со ваков вид на услуга.

3.2.4. Услуги во домот

Услуги во домот се услуги за обезбедување помош и нега во домот на лице со привремено или трајно намален функционален капацитет, со цел овозможување на лицето да продолжи да живее во сопствениот дом и превенција на потребата од вонсемејна заштита.

3.2.4.1 Помош и нега во домот

Услугата помош и нега во домот за стари лица, лица со хронични болни лица и во иднина ќе се испорачува до 50 крајни корисници преку лиценцираниот давател на социјалната услуга ОО Црвен крст на општина Кочани. Во овој сервис се вработени 16 сертифицирани негувателки и 1 координатор на услугата.

3.2.4.2 Лична асистенција

Според извештајот добиен од мапирањето за лицата со попреченост на територија на општина Кочани произлезе и препораката Општината да обезбеди мерки за поддршка во домашните и личните активности на возрасните со попреченост и во негата на децата со попреченост; До сега се

ангажирани лични асистенти за лица со попреченост преку програмата ОКР, но во проектот временската рамка е ограничена и по завршување на проектот завршува и услугата, па корисниците откако ќе воспостават добри релации со давателот на услугата проектот завршува и после е неизвесно дали ќе продолжи и дали истиот асистент ќе им биде даден за услуга. Во секој случај имајќи го проектиот ја согледаваме потребата и увидовме дека може да се реализира. Оваа услуга ќе придонесе за независно и самостојно живеење на лицата со попреченост (лица со физичка попреченост, лица со интелектуална попреченост и лица со комбинирани попречености) и нивно активно и рамноправно учество во заедницата и во општеството во целина, обезбедувајќи им поддршка за нивно осамостојување, согласно индивидуалните потреби. Развојот на услугата ќе се базира на правилниците од Законот за социјална заштита.

За спроведување на услугата лична асистенција на лица со попреченост ќе се користи истиот простор кој засега се користи како Нега центар за стари лица бидејќи има доволно квадратура над 40 м² и има веќе вработено лице, Црвен крст- Општинска организација Кочани е спроведувач на услугата. Оваа активност ќе ја преземе лиценцираната провајдер организација за нега на стари лица Црвен крст на РСМ-Општинска организација Кочани која е лиценцирана за услугата нега во домот на стари лица, а работи на стекнување лиценца за обуки на негуватели за стари лица и лични асистенти за лица со попреченост, понатаму планира да се стекне со лиценца за спроведување на услугата лична асистенција на лица со попреченост. Општина Кочани и Црвениот крст имаат ресурси за дополнување на веќе воспоставената услуга нега во домот на стари лица со други услуги како спроведување на обуки и лиценцирање за друг вид на услуга лична асистенција, бидејќи просторот е веќе опремен, Црвен крст веќе има поминато вид на активности за лиценцирање, во Нега центарот има вработено лице координатор на проектот кое може да се искористи за координирање и дополнителните услуги.

3.2.5. Услуги во заедницата

3.2.5.1 Дневен престој на лица со попреченост

Постоечкиот дневен центар за деца со интелектуална и физичка попреченост не ги задоволува потребите имајќи во предвид дека имаме 140 лица со попреченост до 26 годишна возраст, а во Центарот за деца со интелектуална попреченост се запишани 7, а го посетуваат само 3 деца. Потребно е барем уште еден центар за дневно згрижување на лица со попреченост со опфат од 12 лица како би им се овозможило на лицата со попреченост да добијат дневно згрижување.

За таа цел се планира да се адаптира простор каде функционираше поранешна ПОРАКА и работеше како центар за лица со попреченост. Истиот располага со соодветни простории за згрижување на лица со попреченост и не се потребни многу средства за адаптација.

3.2.5. Услуга за дневен престој - Социјален клуб за лица со попреченост

Во Општина Кочани има потреба од отворање на социјален клуб на лица со попреченост. Постоечкиот клуб е со капацитет да ги опфати сите лица со попреченост кои имаат потреба да се дружат и разменуваат информации, од друга страна истото е ограничено само на лицата со телесна попреченост и единствено тие имаат пристап до него, додека слепите и глумите како и лицата со интелектуална попреченост немаат пристап. Потребен е клуб кој би работел за сите кои имаат потреба да се дружат почнувајќи од лицата со телесна попреченост, лицата со интелектуална и комбинирана попреченост и глумите и слепите лица. Децата со попреченост и нивните родители треба да имаат можност некаде да се собираат и да комуницираат (140 деца до 16 години коритат посебен додаток, 385 над 26 години користат право на попреченост) . Во рамки на социјалниот клуб да има две простории едната за деца со попреченост другата за возрасни со различен вид на попреченост. Просториите да бидат барем по 50 м2. Во социјалниот клуб освен што ќе се собираат лицата за дружење ќе постои и програма за работа и програма за доквалификација и преквалификација на лица со попреченост според која ќе се повикуваат дефектолози, психолози, специјални едукатори, окупациони терапевти за одржување на работилници, обуки и трибини за лицата со попреченост родители и деца и возрасни лица со попреченост

3.2.5.2 Услуга на интеграција и ресоцијализација

- Регионална услуга за социјализација и ресоцијализација на корисниците на дроги и нивните семејства** преку комбинирана советодавна работа, индивидуална, семејна и групна терапија работилници и програми за обуки, за корисници од територијата на град Кочани и околните градови од источниот регион.

Општина Кочани има простор во градското подрачје кој во моментот е руиниран но би можело да се пренамени за ваков вид на услуга, би било доволна да се адаптира и опреми просторија во која ќе се работи. Лицата зависници од наркотици би биле упатувани тука од страна на здравствените установи и би добивале соодветна услуга.

Во истиот центар би било убаво да се даваат и услуги на деца и млади со воспитно-социјални проблеми. Знаејќи дека голем број на деца се соочуваат со воспитно-социјални проблеми факт е дека се потребни центри каде овие деца и нивните родители би се упатиле за помош. иако со мапирањето немаме бројки за деца со нарушено повидение или воспитно-социјални проблеми сепак проблемот го имаме на терен.

Овде од стручен кадар треба се вклучи психолог или психијатар и доктор . Истото може да функционира регионално со тоа што би доаѓале и луѓе од околните општини.
- Работна реинтеграција и ресоцијализација**, преку воспоставување на систем за зголемување на можностите за неформално образование, обуки на различни теми за подобрување на вештините на невработените лица, дообука, доквалификација и преквалификација, имајќи го во предвид фактот дека образовната структура на невработените лица не е поволна и потребно е воведување на низа на активности за нејзино прилагодување и подобрување на вработливоста, согласно потребите на пазарот на труд.

- **Реинтеграција и ресоцијализација на лицата кои излегуваат од казнените установи**

Во Кочани е се почеста појавата на отслужување затворски казни пред се кај Ромите за лесни и тешки кражби. Од податоците на Центарот за социјална заштита имаме податок дека бројот на возрасни лица отпуштени од казнените установи во моментот се 43 лица, за број на млади и деца кои престојувале во казнено поправните установи немаме број, но знаеме дека во текот на 2021 година 118 деца се судриле и 118 малолетни лица се судриле со законот според евиденцијата на ЦСР.

Во Општина Кочани има потреба реинтеграција на лицата кои излегуваат од затвори и казнено поправни установи. Бидејќи често се случува тие откако ќе излезат од установите да најдат на лош однос од страна на институциите или да немаат лични документи и пари и многу брзо повторно да завршат во затвор.

3.2.6. Услуги за вон-семејна заштита

3.2.6.1. Згрижување во семејство

Во општина Кочани нема доволно згрижувачко семејство иако згрижување на деца во згрижувачки семејства е еден од најуспешните облици на згрижување. За таа цел се јавува потреба од организирање на јавна кампања (на пример трибини по урбани заедници) за формата на згрижувачки семејства. Повеќето од семејствата што немаат деца или семејства кои ги одомиле децата на помлади години остануваат сами и до 45 годишна возраст и можат да се јават како згрижувачки семејства, но не се запознаени со условите. Затоа сметаме дека треба да се спроведува поголема кампања во тој дел.

3.2.6.2 Дом за стари лица

Во Општина Кочани подолго време се работи на проект отворање на дом за стари лица, изработена е проектна документација, утврдена локација, обезбедена финансиска конструкција, но домот се уште не е отпочнат со градба. Истиот би бил регионален центар со капацитет над 150 легла и би ги опфатил и околните општини Винаца, Делчево, и руралните општини Чешиново-Облешево и Зрновци. Во Кочани по стариот попис има 38.092 жители (попис -2002) , по новиот 31.602 9 (попис-2021), со што се воочува дека станува збор за една од поголемите општини во регионот. Од друга страна капацитетите на домот за стари во Берово е полн е нема место за нови сместувања, истот така и капацитетот на домот во Општина Штип. Старите лица од Кочани се принудени да ги сместуваат во домовите за стари во Скопје или Куманово. Со самата просторна оддалеченост старите лица одбиваат сместување во другите подалечни општини и се чувствуваат како отфрлени, а би се чувствувале многу посигурно кога би биле сместени во Кочани или околните градови.

Покрај овие, тука наведени услуги, а доколку се појави дополнителна потреба, ја оставаме отворена можноста да се развиваат и други иновативни услуги.

3.3 Идентификување и приоритизирање на социјални ризици во општината

Според состојбите во нашата општина идентификувано е постоењето на следните социјални ризици и направеба е приоритизација врз која ќе се заснова идниот развој на социјалните услуги, и тоа:

- Старост
- Попреченост
- Сиромаштија
- Насилство
- Дрога и алкохол
- Болест

Социјален ризик	Спецификација на социјални ризици	Постоечки услуги	Постоечки човечки ресурси	Развој на нови услуги	Потребни ресурси
1.Старост	1.1.Стари лица над 65 години; 1.2.Стари лица со хронични болести; 1.3.Стари лица со хендикеп; 1.4.Стари и изнемоштени лица над 80 години без семејна грижа;	- услуги во домот Помош и нега во домот	- Лиценциран давател на социјалната услуга; - Координатор на услугата; - Сертифицирани негуватели/ки;	- Услуги за вон-семејна заштита Регионален дом за стари лица - Услуги во заедницата Услуги за дневен престој	-Социјален работник - Раководител -Физиотерапевт -Медицинска сестра - Психолог - Негуватели/ки
2. Лица со попреченост	2.1.Лица со интелектуална попреченост; 2.2.Лица со физичка попреченост; 2.3.Лица со ретки болести; 2.4.Лица со аутизам, даунов синдром и други	- Услуги во заедницата Услуги за дневен престој - Услуги во образовниот процес Специјална паралелка за деца со попреченост -Услуги кои што се обезбедуваат преку програмата ОКР од УНДП за деца со попреченост	- логопед - психолог - негувател/ка - лиценцирани лични асистенти	- Услуги во домот лична асистенција - Услуги во заедницата Услуги за дневен престој - Услуги за вон-семејна заштита Живеење со поддршка	- Лиценциран давател на социјалната услуга лична асистенција -Координатор на услугата лична асистенција - сертифицирани лични асистенти - Лиценциран давател на социјалната услуга живеење со поддршка - Координатор на услугата живеење со поддршка -дефектолог -психолог -физиотерапевт -Социјален работник - асистенти за асистирано живеење - медицинска сестра - Специјален едукатор и рехабилитатор

3. Сиромаштија	3.1.Невработени лица 3.2.лица кои немаат основно образование, претежно Роми 3.3.Самохранители 3.4.Лица кои немаат решено домувањето	-Програма ОКР - УНДП и СДЦ - народна кујна - Ромски информативен центар - изградба на социјални бараки на Роми кои живеат во објект старе касарна	- Ромски медијатор - Услуги од ЦСР Кочани	-Услуги за советување - Услуги за информирање и упатување - Изградба на социјални бараки	- Специјалени едукатор и рехабилитатори - Правници - Ромски медијатори - Едукатори за образовани на возрасни -
4. Насилство	4.1.Жени жртви на семејно насилство 4.2.Лица со нарушени семејни односи 4.3.деца со психосоцијални нарушувања	-Услуга за привремен престој Шалтер центар за жени жртви на семејно насилство; -Услуги на информирање и упатување; -Услуги на советување;	- Вработени стручни лица во ЦСР - вработени во ПС Кочани	-услуги на стручна помош и поддршка - услуги на Советување	- Социјален работник - Психолог - Правник - Врснички едукатори - Педагог
3. Корисници на дроги, психотропни супстанции, алкохол и хазард	5.1.Лица корисници на дроги и психотропни супстанции; 5.2.Лица корисници на алкохол 5.3.Лица кои се коцкаат	-Услуги од советување и едукација; -Услуги на стручна помош и поддршка	- Вработени во ЦСР - Вработени во ПС Кочани - проекти на НВО - Совет за малолетничко престапништво	-Услуги за советување -Услуги за стручна помош и поддршка - Услуги во заедницата (услуга од дневен или привремен престој)	-Психолог; -Психотерапевт; -Врснички едукатори; - Психолог; -Педагог; - Социјален работник; - Правник

4. Потребни капацитети и финансиска поддршка

<u>Нова услуга</u>	<u>Форма</u>	<u>Инфраструктура (постоечки во изградба, потребна реконструкција, потребна адаптација, нема) и опрема</u>	<u>Капцитет/опфат (број на корисници, површина, територија, итн)</u>	<u>Потребни финансиск и средства</u>	<u>Извори на финансирање или начин на прибирање на потребните финансиски средства</u>	<u>Планирана соработка со:</u>	<u>Време/период на реализација</u>
Услуга во домот	- Помош и нега во домот		50 корисници на територија на општина Кочани	27 744 000 за 24 месеци 13 872 000 за 12 месеци	МТСП Светска банка Општински буџет Донатори	МТСП Светска банка Општина Кочани НВО	24 месеци
-Услуга во домот	-Лична асистенција	- Простор за воспоставување на услугата (канцеларија) -Потребна опрема согласно нормативите и стандардите за услугата -	Простор на Нега центар за стари лица со 28 м2, се наоѓа во близина на Општинската зграда. Се планира да бидат вклучени 15 - тте даватели на услуги и околу 50 корисници на услуга	-За воспоставување на услугата 2.000.000 ден. -За испорака на услугата -7.747,200 ден.	-МТСП/Светска банка - Буџет на Општина Кочани	-МТСП -ЈУ МЦСР Кочани -НВО - Општина Кочани -Дневен центар за лица со попреченост, -ОУ и СОУ	24 месеци
- Услуга во заедницата	-Услуга за дневен престој за лица со попреченост - Услуга за дневен престој –социјален клуб за лица со попреченост	Адаптација на постоечкиот простор - Набавка на технологија за квалитетен психички и физички разој на корисниците	Просторот е со површина 52 м2 со дневен престој, соба за реанимација, канцеларија, кујна и два тоалета До 2010 година во истиот простор опстојуваше дневен центар за лица со	Буџет за реконструкција, адаптација за проширување на капацитетот на постоечкиот центар за дневен престој околу 650.000 денари	проекти преку донатори, грантови. -Буџет на Општина Кочани -МТСП	МТСП -ЈУ МЦСР Кочани -НВО - Општина Кочани -ЦПЛИП Порака	24 месеци

		Адаптација и реконструкција на простор за социјалниот клуб и негово опремување	попреченост Простор со површина од 100 до 150 м2	За испорака на услугата 6.674.400 денари Буџет за социјалниот клуб од 650 000 до 800 000 денари			
- Услуга во заедницата	- Услуга за упатување, информирање, превентивна здравствена заштита, едукација на стари лица	Адаптација на постоечки простор, кој функционира како клуб за стари лица, потребно е да се доопреми и прилагоди за потребите за да прерасне во Центар за активно стареење во кој ќе се работи по посебна програма	Просторот е со површина од 96 м2 и е најголем од постоечките три клуба во градот со сала за состаноци. Истиот може да работи по специјална програма со едно вработено лице со пругање на различен вид услуги: превентивно-здравствени, едукативни, рекреативни, како и давање на информации за сите активности на Центарот	За воспоставување на услугата потребно е адаптација и доопремување на просторот со буџет до 180.000 денари и овозможување работа на едно лице годишно со 420.000 денари	проекти преку донатори, грантови. -Буџет на Општина Кочани -МТСП -Здружение на пензионери	МТСП -ЈУ МЦСР Кочани -НВО - Општина Кочани	24 месеци
- Услуга за советување	- Услуга за советување, упатување, психо-социјална поддршка, превенција и сл. Простор за овој вид на услуга општината има во рамки на зграда МКЦ (мултикултурен центар) која е реновирана и реконструирана и просториите во	... Ќе биде опремена со соодветна простоија со квадратура од 24 м2. Услугата би ја користеле младите од Општина Кочани кај кои ќе се јави потреба од стручна	... За воспоставување на услугата- за опрема 220.000 денари За испорака на услугата за 132.500 денари/месечно или 1.590.000 денари годишно за	проекти преку донатори, грантови. -Буџет на Општина Кочани -МТСП	МТСП -ЈУ МЦСР Кочани -НВО - Општина Кочани -ПС Кочани -Здравствени установи -Совет за млади при Општина Кочаниг	24 месеци

		ситата треба да бидат дадени на користење на Советот за млади, здруженија од областа на културата и сл. една од тие простории ќе се намени за советувалште за млади. Во рамки на објектот има и сали голема сала со 130 седишта и мала сала за состаноци за 30-40 лица, кои можат да се користат со групни советувањана младите и активности поврзани со разни виодви превенции	советодавна услуга околу 20 лица месечно или 240 лица годишно за поединечно советување и 35 лица месечно за групно советување	поединечно советување и за групно советување 147.875 ден./месечно или 1.774.500 ден/годишно.ВКУПНО: 3.364.500 денари		-Совет за социјална заштита на Општина Кочани -Совет за малолетничко претстапништво	
- Услуга за вон-семејна заштита	- Сместување во установа (Регионален дом за стари лица)	Изградба на Регионален дом за стари лица -нов објект на веќе утврдена локација зацртана во ДУП на општина Кочани, со обезбедена техничка документација	Планираниот објект ќе биде изграден од приземје и три ката, со вкупна висина од 13,2 м со вкупна корисна површина од 5.568 м ² со вкупен капацитет од 156 легла, односно 66 двокреветни соби, 6 еднокреветни, 6 еднокреветни соби	За градежни работи 189.413.024 ден За опрема 24.236.350 ден. Вкупно: 213.649.374 денари За услуга 156 лица x 30.000 месечно = 4.680.000 денари по лице/мес. или 56.160.000 ден./годишно	проекти преку донатори, грантови. -Буџет на Општина Кочани -МТСП	МТСП -ЈУ МЦСР Кочани -НВО - Општина Кочани -Здружение на пензионери Кочани	24 месеци

			за лица со посебни потреби и 6 апартмани за по две лица.				
- Услуга за вон семејна заштита	- Живеење со поддршка (станбени единици за лица со интелектуална попреченост) Бидејќи во рамки на Домот за стари лица има предвидено 6 легла за лица со попреченост сметаме дека оваа активност не е потребна	проекти преку донатори, грантови. -Буџет на Општина Кочани -МТСП	МТСП -ЈУ МЦСР Кочани -НВО - Општина Кочани	24 месеци
- Услуга за третман и рехабилитација	- Сместување во установа за третман и рехабилитација на лица зависници и други маргинализиран и лица – Куќа на пола пат	Околу просторот за оваа активност дополнително ќе се размислува Истата е потребна но засегане се знае дали ќе се оди на нова зграда или адаптација на постоечки простор	 /	проекти преку донатори, грантови. -Буџет на Општина Кочани -МТСП	МТСП -ЈУ МЦСР Кочани -НВО - Општина Кочани -ПС Кочани -Здравствени установи	24 месеци